

Marktontwikkelingen in de zuivel

De Nederlandse zuivelindustrie en melkveehouderij nemen een vooraanstaande positie in op de internationale zuivelmarkt.

Daarmee spelen zij een belangrijke rol in de wereldvoedselvoorziening en de Nederlandse economie. Zo bedraagt de waarde van de Nederlandse zuivelexport in 2019 7,9 miljard euro. Het vermogen van Nederlandse zuivelondernemingen en melkveehouders om in te spelen op veranderingen in de vraag van klanten, consumenten en maatschappelijke vraagstukken is belangrijk om te kunnen blijven concurreren op de thuismarkt, in de EU en op de wereldmarkt. Dat vraagt een gezonde economische basis en voldoende inkomsten voor melkveehouders. Kwaliteit, innovatie, handelsgeest, vakmanschap en de gunstige klimatologische omstandigheden in Nederland zijn de drijvende krachten voor een toekomstgerichte melkveehouderij.

Zuivelconsumptie blijft wereldwijd groeien

De toename van de wereldwijde zuivelconsumptie zet door, maar groeit minder hard dan in de jaren 2010-2015. De groei van de wereldbevolking (vooral in Afrika) en de toename van het besteedbaar inkomen (vooral in Azië) zorgt voor een toename in de vraag naar voeding inclusief zuivelproducten. De vraag naar zuivelproducten is gerelateerd aan de economische ontwikkeling in een land. In grote delen van de wereld worden zuivelproducten als luxere voedingsmiddelen gezien en door de toenemende koopkracht van consumenten leidt dat tot groeiende vraag naar zuivel. Vooral in zuivel importerende landen, zoals China en Afrika, vindt die vraag naar zuivelproducten plaats. Ook in de Europese Unie en de Verenigde Staten neemt de zuivelconsumptie verder toe, maar is sprake van een afvlakking van de groei en een verschuiving in consumptiepatronen. De consumptie in de EU van vooral kaas, boter, roomproducten en yoghurt stijgt. Tegelijkertijd worden minder melk en zuivelranken gedronken. Bij consumenten zet de trend van een toenemende vraag naar producten met een hogere kwaliteit en/of gebruiksgemak door waarbij de vraag naar standaardproducten afvlakt. Daarnaast groeit de

belangstelling voor duurzaam geproduceerde zuivelproducten bij afnemers uit de voedingsmiddelenindustrie, supermarkten en bij consumenten. Ook politieke aspecten beïnvloeden de zuivelmarkt. Zo hebben bijvoorbeeld het handelsbeleid van de VS, de ontwikkeling van de Chinese economie en het toenemend protectionisme in veel landen invloed op de handel in zuivelproducten. In olie-exporterende landen speelt de olieprijs een belangrijke rol op de koopkracht. Valutaontwikkelingen en importtarieven kunnen de prijsvorming en daarmee de vraag naar zuivelproducten positief of negatief beïnvloeden. Binnen de EU is er de aantasting van het vertrouwen in de interne markt door de Brexit, marktprotectionisme in bijvoorbeeld Frankrijk en de recessie in Italië.

Beperkte toename melkproductie in exporterende landen

Weersomstandigheden, voeraanbod, kostenontwikkelingen en diergezondheid zijn de belangrijkste factoren die de omvang van de mondiale melkproductie bepalen. In 2018 groeide de melkproductie in de wereld bijna met 2 procent. India is de grootste producent van melk. In Afrika neemt de melkproductie geleidelijk toe maar die groei is onvoldoende om aan de lokale vraag te voldoen. De EU, Nieuw-Zeeland, de Verenigde Staten, Wit-Rusland, Australië, Uruguay en Argentinië zijn de belangrijkste zuivelexporterende landen in de wereld. De omstandigheden voor het produceren van melk in Nederland zijn bijzonder gunstig: 28% van het landoppervlak bestaat uit grasland waarop geen ander gewas kan worden geteeld. Daarnaast houden de koeien van het Nederlandse gematigde klimaat: niet te warme zomers en niet te koude winters.

Kaas steeds belangrijker

Kaas is het belangrijkste Nederlandse zuivelproduct. Van de Nederlandse melk wordt 56% gebruikt voor de productie van kaas. Daarnaast worden uit wei, een bijproduct van de productie van kaas, onder meer hoogwaardige eiwitten gehaald voor babyvoeding, medicijnen en sportvoeding. Voor de toekomst wordt verdere groei van de vraag naar kaas en naar hoogwaardige eiwitten verwacht.

Prijsvorming zuivelproducten

De prijs van zuivelproducten is afhankelijk van de vraag- en aanbodontwikkeling op de wereldmarkt. Relatief kleine schommelingen in vraag en aanbod hebben vaak grote gevolgen voor de prijs van zuivelproducten en de melkprijs

WAARDE NEDERLANDSE ZUIVELEXPORT IN 2019: 7,9 MILJARD EURO

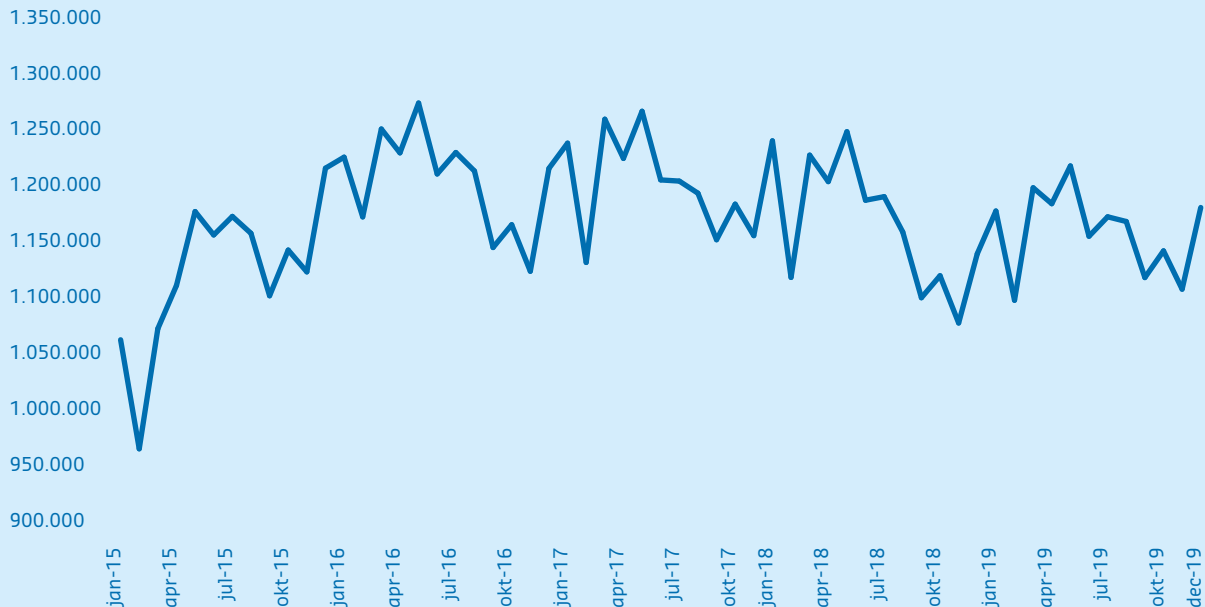
Van de in Nederland geproduceerde zuivelproducten wordt 35 procent in Nederland geconsumeerd en wordt 65 procent geëxporteerd. Van dit exportvolume blijft 45 procent binnen de EU met als belangrijkste afnemers Duitsland, België en Frankrijk. In totaal gaat 20 procent van de Nederlandse zuivel naar landen buiten de EU met China, Japan en Zuid-Korea als belangrijkste landen. Nederland is binnen de EU de meest actieve lidstaat op de wereldwijde zuivelmarkt. Van alle zuivel die in de wereld wordt verhandeld, heeft Nederland een aandeel van bijna 5 procent. Daarmee is de zuivelsector belangrijk voor de Nederlandse economie. Onderscheidende kwaliteit is belangrijk om te kunnen blijven concurreren op de wereldmarkt omdat er andere regio's in de wereld zijn waar de productiekosten van melk en zuivelproducten lager liggen en dus altijd op prijs geconcentreerd kan worden.

voor melkveehouders. Dat voelt de Nederlandse zuivelsector, als belangrijke exporteur in de wereld, direct.

De directe invloed van het EU-landbouwbeleid op de prijsvorming is nog maar zeer beperkt. Slechts voor extreme marktsituaties heeft de Europese Commissie nog een aantal marktmaatregelen tot haar beschikking. In de zuivelsector is dat de interventie van boter en mager melkpoeder en de tijdelijke steun bij opslag van boter, magere melkpoeder en kaas. Hiervan is in 2016 en 2017 gebruik gemaakt. De EU-voorraden melkpoeder zijn in 2018 afgebouwd en in 2019 volledig verdwenen.

Veel landen hebben hun eigen noteringen voor zuivelproducten. Daar spelen, naast de wereldwijde vraag- en aanbodontwikkelingen, ook regionale ontwikkelingen en

Melkproductie in Nederland 2015 t/m 2019 per maand

MELKPRODUCTIE IN NEDERLAND NEEMT AF

In 2019 is in Nederland de melkproductie met 0,7 procent gedaald naar 13,8 miljard kilo melk t.o.v. 2018. Maatregelen in het kader van fosfaatreductie hebben geleid tot een afname van de melkveestapel. Ook de droge zomer van 2019 heeft bijgedragen aan de afname van de melkproductie.

lokale producten (als kaassoorten) een rol. Op vele manieren worden vraag, aanbod en prijsvorming in beeld gebracht. Noteringen zoals de Global Dairy Trade (GDT) geven een indicatie van de waarde van de onderliggende producten zoals volle- en magere melkpoeder, Cheddar kaas, lactose en caseïne. Noteringen zijn weer indicatief bij de contractbesprekingen tussen de zuivelindustrie en handelaren, distributeurs, inkopers van voedingsmiddelen- en dier-

voederindustrie en supermarkten. De consumentenprijs van zuivelproducten in het winkelschap wordt uiteindelijk bepaald door de verkopende partij zoals supermarkten. Daar heeft de producent geen invloed op.

Voor de actuele ontwikkelingen van de noteringen voor zuivelproducten in Nederland zie <https://www.zuivelnl.org>

Nederlandse melk blijft zich onderscheiden

Nederlandse melk en zuivelproducten onderscheiden zich op de wereldmarkt op het gebied van voedselveiligheid, productkwaliteit, diergezondheid, dierenwelzijn en ook steeds meer door de duurzamere productie. Product- en technologische innovatie in de zuivelindustrie, het vakmanschap van boeren, de gunstige klimatologische omstandigheden, technologische vooruitgang in de melkveehouderij en het agrarische bedrijfsleven en kennisontwikkeling door bijvoorbeeld Wageningen University en andere onderzoeksinstituten spelen daar een belangrijke rol in.

Steeds meer verschillende melkstromen

De vraag naar zuivelproducten met speciale kenmerken neemt toe. Hierdoor ontstaat een verbreding in het aanbod

STEEDS MEER MELKSTROMEN

Biologische melk

Het biologische segment groeit gestaag maar blijft relatief beperkt met een volumeaandeel van circa 3 procent van de totale melkplas in Nederland.

Weidemelk

Vanaf 2012 is er weidemelk op de markt. Doel hiervan is de koe zichtbaar te houden in het Nederlandse landschap door melkveehouders een hogere prijs voor weidemelk te bieden en aan supermarkten en andere afnemers een hogere prijs voor weidemelkproducten te vragen. In 2019 liet 83,0 procent van de melkveebedrijven de koeien in de wei grazen. In 2012 lag dat percentage op 81,2 procent. Tot en met 2014 daalde het aandeel bedrijven met weidegang tot 77,8 procent.

VLOG-melk voor Duitsland

Vanaf 2017 worden door verschillende zuivelondernemingen producten op de markt gebracht die voldoen aan de Duitse criteria voor VLOG (Verband Lebensmittel Ohne Gentechnik). Met de productie van vooral kaas volgens de VLOG-standaard wordt ingespeeld op de toenemende vraag van Duitse supermarkten naar voedingsmiddelen waarbij in de productieketen geen gebruik is gemaakt van gentechniek.

van koemelksoorten (melkstromen). Ook onderlinge concurrentie en maatschappelijke ontwikkelingen kunnen aan de basis staan van specifieke melkstromen. De verschillende melkstromen moeten voldoen aan specifieke criteria en kennen een eigen prijsdynamiek, vaak door een prijspremie boven op gangbare melk.

De vraag naar duurzame melkstromen beperkt zich nu nog vooral tot de Nederlandse supermarkten en internationale industriële afnemers. De volumes zijn ook nog relatief beperkt ten opzichte van de totale Nederlandse melkplas. Toch is het de verwachting dat Nederlandse melk en zuivelproducten zich ook internationaal hiermee beter kunnen onderscheiden, gezien de toenemende belangstelling wereldwijd voor duurzaam geproduceerde voedingsmiddelen en grondstoffen.

Duurzame melkstromen

In 2018 en 2019 hebben verschillende zuivelproducenten in Nederland zuivelproducten op de markt gebracht die voldoen aan bepaalde duurzaamheidseisen. Hiermee wordt ingespeeld op de toenemende vraag naar duurzame producten. Melkveebedrijven met een lage CO₂-equivalent, hoge scores op het gebied van dierenwelzijn en biodiversiteit, weidegang en/of voldoen aan de nieuwe standaard voor grondgebondenheid kunnen in aanmerking komen voor een hogere beloning voor de melk. Enkele producenten onderscheiden zich met het aanbod van melk en zuivelproducten als weidevogelmelk of melk die voldoet aan de criteria van het Beter Leven keurmerk. De toeslag op de gangbare melkprijs varieert per onderneming en product.

DE NEDERLANDSE ZUIVEL-INDUSTRIE WERKT AAN:

- de verbetering van de marktpositie in binnen en buitenland door de productie en verkoop van onderscheidende zuivelproducten die veilig, gezond, lekker en betaalbaar zijn en die inspelen op de behoefte van consumenten, afnemers, overheden en maatschappelijke organisaties;
- duurzamere producten door de realisatie van de klimaatdoelen, het verbeteren van de biodiversiteit, een aantrekkelijk landschap met de koeien in de wei, het bevorderen van lokale kringlopen en het verder verbeteren van de diergezondheid en het dierenwelzijn;
- het ontwikkelen en het mogelijk maken van nieuwe verdienmodellen voor duurzaamheid en maatschappelijke diensten.